

Балахонова О.В., доктор економічних наук, професор,
професор кафедри бізнесу і права,
Вінницький інститут Університету «Україна»
Тихолаз В.О., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Менеджмент»,
Вінницький інститут Університету «Україна»

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

CLASSIFICATION SIGNS OF PROPERTY ASSET OF ENTERPRISE

Анотація. Ефективність управління власним капіталом залежить від рівня організації системи управління на підприємстві і результатів його роботи. Важливого значення набуває науково-обґрунтована класифікація компонентів власного капіталу. Наведені основні підходи до класифікації власного капіталу: по складу, по виду інвестування, по напрямках розміщення в активах підприємства. Доведено, що класифікація власного капіталу залежить від організаційної та правової форми підприємства, чинного законодавства, яке регулює діяльність підприємства. Запропоновано уточнену класифікацію власного капіталу підприємства, яка складається в залежності від: відображення в фінансовій звітності, джерела формування, структури формування, організаційно-правової форми, стадії функціонування, ступіню оплати, виду оплати.

Ключові слова: власний капітал підприємства, класифікація власного капіталу, класифікаційні ознаки власного капіталу

Abstract. Efficiency of management a property asset depends on the level of organization of control the system and his job performances on an enterprise. An important value is acquired by scientific classification of components of property asset. The basic going is resulted near classification of property asset: on composition, on the type of investing, on directions of placing in the assets of enterprise. It is proved that classification of property asset depends on the organizational and legal form of enterprise, current legislation which regulates activity of enterprise. The specified classification of property asset of enterprise, which is folded depending on is offered: a reflection is in the financial reporting, sources of forming, structure of forming, organizational and legal form, stage of functioning, stages of payment, type of payment.

Keywords: property asset of enterprise, classification of property asset, classification signs of property asset

Постановка проблеми. На сьогоднішній день першочерговим завданням підприємств є забезпечення їх стабільного і ефективного розвитку. Одним з перспективних напрямків, що сприяє виконанню даного завдання на рівні підприємства, є раціональне управління власним капіталом. В даний час це особливо актуально, оскільки власний капітал в основному являється єдиним джерелом фінансування діяльності підприємства.

Ефективність управління власним капіталом залежить від рівня організації системи управління на підприємстві і результатів його роботи, тобто від якості функціонування управління власним капіталом. Дана ситуація відображає необхідність вдосконалення класифікаційних ознак власного капіталу, що дозволить зацікавленим користувачам

оперувати точними і актуальними даними, систематизує і регламентує роботу, тим самим забезпечуючи підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічну сутність власного капіталу підприємства в сучасних умовах господарювання досліджували Александренко М.Д., Бакуменко О.А., Бутинець Ю.Ф., Бутко А.Д., Буєвич С.М., Вівчар О.Й., Гончар І.І., Гура Н.О., Єдинак Т.С., Ільницький Ю., Корягін М.В., Пантелєєв В.П., Черемісова Т.А. та ін.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження класифікаційних ознак власного капіталу підприємства в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Особливо важливим методологічним аспектом для характеристики власного капіталу є належним чином науково обґрунтована його класифікація по різноманітним ознакам. В опрацьованих нами літературних джерелах більшість авторів виділяють аж 23 класифікаційні ознаки, що приведені у 43 видах капіталу [1, с. 817; 2, с. 48; 3, с. 26].

Для відповідного сприйняття сутності власного капіталу як економічної категорії, та для потреб управління на підприємстві і задоволення потреб користувачів фінансової звітності щодо розкриття інформації про наявність і стан власного капіталу, а також для проведення його економічного аналізу важливого значення набуває науково-обґрунтована класифікація його компонентів. Не зважаючи на багатогранність дослідження сутності власного капіталу підприємства, в економічній літературі з фінансового менеджменту і економічного аналізу в основному відображаються тільки три підходи до його класифікації, а саме:

- по складу: статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток, цільове фінансування;
- по виду інвестування: інвестований, накопичений, реінвестований, інший накопичений капітал;
- по напрямках розміщення в активах підприємства: розміщений в довгострокових і короткострокових активах [4, с. 146; 5, с. 154; 6, с. 22; 7, с. 25; 8, с. 28; 9, с. 120].

На нашу думку, класифікація власного капіталу залежить від організаційної та правової форми підприємства, чинного законодавства, що регулює діяльність підприємства. На сьогоднішній день, в практиці ведення фінансово-господарської діяльності підприємств застосовуються різноманітні організаційно-правові форми їх створення та організацій. Серед основних видів суб'єктів господарювання слід виділити: товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерні товариства, приватні підприємства [7, с. 24; 8, с. 30; 9, с. 120].

Відповідно від організаційно-правової форми підприємства власний капітал може бути статутним, додатковим або пайовим. Резервний капітал формується в процесі розподілу чистого прибутку, а це залишається прерогативою загальних зборів учасників підприємства (п. 12 ч. 2 ст. 31 Закону № 2275 «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»), і за ними залишиться право формувати (і використовувати) резервний капітал на власний розсуд [10, с. 28; 11, с. 47; 12, с. 114].

Основним завданням класифікації власного капіталу є забезпечення власників, кредиторів, інвесторів і зацікавлених користувачів даними, сформованими в обліково-аналітичній системі підприємства про ефективність управління фінансовими ресурсами, динаміці і перспективі їх прибутковості.

Отже, ми можемо запропонувати уточнену класифікацію власного капіталу підприємства, яка складається в залежності від: відображення в фінансовій звітності,

джерела формування, структури формування, організаційно-правової форми, стадії функціонування, ступіню оплати, виду оплати.

В залежності від: відображення в фінансовій звітності статутний капітал необхідно розподіляти на: активний (власні засоби підприємства), пасивний (джерела формування власних засобів підприємства).

За джерелами формування розділяти на: вкладений (сукупна вартість простих і привілейованих акцій, а також акцій понад номінал), накопичений (створений на підприємстві, понад початково інвестованої суми засновниками).

Відповідно структури формування: статутний (сукупність економічних ресурсів, вкладених власниками при формуванні підприємства, для забезпечення його функціонування), додатковий (власні засоби, сформовані з сум: емісійного доходу, переоцінки основних засобів, курсових різниць), резервний (власні засоби, сформовані за рахунок відрахувань з чистого прибутку), нерозподілений прибуток (власні засоби, отримані підприємством за результатами роботи за звітний період).

Згідно організаційно-правової форми: статутний капітал (сума внесків засновників в майно при утворенні підприємства для забезпечення його роботи в розмірах затверджених статутом), пайовий капітал (сукупність пайових внесків для здійснення спільної діяльності).

За стадією функціонування: оголошений (капітал, відображений в установчих документах підприємства), оплачений (сума, що фактично поступила в статутний капітал як внески учасників), вилучений (вартість акцій, вилучених із звернення шляхом викупу їх у акціонерів підприємства).

По ступіню оплати: оплачений (частина власного капіталу, сплачена засновниками), несплачений (частина власного капіталу, несплачена засновниками).

Відповідно виду оплати: грошовий (частина власного капіталу, сплачена засновниками у вигляді грошових коштів), матеріальний (частина власного капіталу, сплачена засновниками - майном, матеріалами, товарами та ін.), нематеріальний (частина власного капіталу, сплачена засновниками у вигляді прав власності на певні майнові об'єкти).

Отже, нами були виокремлені основні класифікаційні ознаки власного капіталу для завдань управління підприємством, що характеризують сутність та економічні особливості власних фінансових ресурсів підприємства, та їх динаміку в процесі ведення фінансово-господарської діяльності.

Висновки. Таким чином, власний капітал підприємства є одним з важливих об'єктів фінансового планування, що є вартістю всього майна в грошовому виразі. Капітал має певну класифікацію, яка враховується при розробці політики управління ним.

Також, відповідно уточненої класифікації власний капітал відображає основну частку фінансових ресурсів, яка є економічними зобов'язаннями підприємства перед учасниками, вкладниками, власниками у зв'язку з вкладанням до нього цінностей, як на етапі утворення підприємства, так і в результаті реінвестування отриманого прибутку протягом всього періоду діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В. Удосконалення обліку постачань на основі побудови моделі партнерства. *Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. 2015. Вип. 3. С. 816-820.

2. Гріщенко І.В. Методи розвитку технологічної бази інноваційно-орієнтованих підприємств. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: зб. наук. праць*. 2017. Вінниця. Т 1. С. 47-49.
3. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Економічна сутність грошових коштів підприємства. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: зб. наук. праць*. 2017. Вінниця. Т 1. С. 25-27.
4. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Система забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: зб. наук. праць*. 2016. Вінниця. Т 1. С. 145-147.
5. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Методологічні аспекти контролю грошових активів та дебіторської заборгованості. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: зб. наук. праць*. 2018. Вінниця. Т 1. С. 153-155
6. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Бондар І.М. Основні завдання аналізу та оцінки доходів підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 19-23.
7. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Васалатій О.М. Методика фінансового контролю запасів підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 23-26.
8. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Канівець С.В. Методика аналізу заборгованості підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 26-31.
9. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Кравець В.В. Фінансовий контроль в системі управління трудовими ресурсами підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 118-122.
10. Балахонова О.В. Обґрунтування соціально-економічних параметрів суспільного життя на регіональному рівні. *Науковий журнал «Економіка: реалії часу»*. 2015. № 6 (22). С.24-31.
11. Балахонова О.В. Подвійність управлінського консультування: професійна діяльність і ділова активність. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць*. Одеса: Одеський національний університет ім. І. Мечникова, 2018. Вип. 1/38. Т. 17. С.42-52.
12. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. *Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва»* (12-13 грудня 2018). Ірпінь, 2018. С.113-115.
13. Балахонова О.В., Коломієць М.В. Ресурсна база сучасного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *«Економіка. Фінанси. Право»*. № 11/1. 2017. С.54-58.
14. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.
15. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Підприємництво і торгівля*. Львів, 2017. № 22. С. 64-76.
16. Гріщенко І.В. Формування і розміщення статутного капіталу підприємства. *Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні: зб. наук. праць*. 2017. Київ. С. 270-273.